

Fogalomtár

Adó – törvény által megállapított, az államnak teljesítendő fizetési kötelezettség, amelynek megfizetése nem teremt az állammal szemben közvetlen jogosultságokat.

Adósság szolgálat – egy adósság után adott időszakban esedékes kamat- és tőketörlesztések összege. Flow kategória.

Államadósság – az államháztartás hitelviszonyon alapuló kötelezettségeinek összessége. Közgazdaságilag az éves hiányok (deficit) és többletek (szufficitek) kumulált összege.

Allokációs funkció - az erőforrások társadalmilag kívánatos elosztásának biztosítása

Árszínvonal – az egyes – bizonyos szempontok például a háztartások átlagos fogyasztási szokásai alapján kiválasztott – termékcsoportok, termékek és szolgáltatások súlyozott átlagára.

Bruttó elszámolás elve - a bevételek és a kiadások nem igazíthatók ki egymással szemben a költségvetés kimerítő és teljes bemutatása érdekében. Így a bevételek és a kiadások teljes összegükben szerepelnek. Csak a költségvetési rendeletben és a végrehajtási szabályaiban engedélyezett kivételek elfogadottak.

Bruttó költségvetés elve – minden bevétel fedez minden kiadást

Defláció – az infláció ellentéte, vagyis az általános árszínvonal tartós csökkenése. Általában annak a jele, hogy a megtermelt áruk az adott árszinten nem adhatók el, s így az eladók kénytelenek az árak csökkentése útján megkísérelni forgalmuk fenntartását. Recessziós vagy depressziós időszakok kísérőjelensége.

Delors-terv - a gazdasági és pénzügyi unió (EMU) létrehozásának háromlépcsős terve (1989). Az első szakasz, amely a tőke mozgást liberalizálta, és szorosabb koordinációt helyezett kilátásba e területen, 1990. július 1-jén indult. A második lépcső (1994. jan. 1.- 1999. jan. 1.) fő feladata az Európai Központi Bank létrehozása. A harmadik lépcső a tényleges gazdasági és pénzügyi unió kialakítása, melynek alapvető feltétele a tagországok valutaárfolyamainak végleges rögzítése (eurozóna).

Dereguláció – a szabályozás lebontása, a gazdasági szereplők magatartását kötelező érvénnyel előíró szabályozók mennyiségének csökkentése. Az állami szerepvállalás (ezen belül is a szabályozás és piacvédelem) ellen fellépve a neokonzervatív gazdaságpolitika tűzte napirendre az 1980-as években.

Dezinfláció – az infláció kivezetése a gazdaságból, évről évre alacsonyabb szintű inflációs ráta elérése. Jellemzően monetáris politikai eszközökkel biztosítható.

Dimeritorikus javak - Negatív megkülönböztetésű jóságok, melyek fogyasztását az állam korlátozza, vagy tiltja.

ECOFIN - Az Európai Unió Gazdasági és Pénzügyi Tanácsában a tagországok pénzügyminiszterei rendszeresen üléseznek. Ez az európai

szintű döntéshozó fórum fogalmazza meg a gazdasági egységet és kohéziót garantáló fő irányvonalakat, figyelemmel kíséri a tagállamok makroökonómiai és költségvetési politikai fejlődését, és a stabilitási egyezménynek megfelelően ajánlásokat készíthet az egyes országok számára.

ECU - European Currency Unit, Európai Valuta Egység - az Európai Monetáris Rendszer keretében 1979-ben létrehozott közös (ún. kosár-) valuta, amely széles körben számítási pénzként működött. 1999. január 1.-én felváltotta az euró.

Egyensúly elve - becsült bevételeknek meg kell egyezniük az adott évre vonatkozó fizetési előirányzatokkal.

Egységesség elve - minden EU bevétel és kiadás egy mérlegben

Eredményesség („Efficiency”) - Az adott erőforrások felhasználásával előállított kibocsátással elért hatás (outcome), vagyis annak a kifejezése, hogy az adott közszolgáltatás végül is milyen jóléti többletet eredményezett.

Európa 2020 stratégia (Europe 2020 strategy, EU2020) - A fenntartható államháztartási pozíciók elérését célzó Stabilitási és Növekedési Egyezmény előírásai mellett az uniós gazdaságpolitikai koordináció másik fontos pillére. A stratégia prioritásaihoz öt számszerűsített uniós szintű célkitűzés tartozik: 1. Foglalkoztatás: a 20-64 éves korú népesség foglalkoztatási szintjének emelése (69%-ról 75%-ra); 2. K+F/innováció: a kutatás-fejlesztés és innováció ösztönzésére irányuló ráfordítások emelése (a GDP 1,9%-áról 3%-ra); 3. Éghajlatváltozás/energia: az üvegházhatású gázok kibocsátásának 20%-os (vagy akár 30%-os) csökkentése az 1990-es szinthez képest, a megújuló energiaforrások használatának 20%-kal való növelése, illetve az energiafelhasználás 20%-os csökkentése; 4. Oktatás: a képzettségi szint javítása (különösen a korai iskolaelhagyók arányának csökkentése 10%-ra, és a felsőfokú vagy annak megfelelő végzettséggel rendelkezők arányának növelése legalább 40 %-ra uniós szinten); 5. Szegénység/társadalmi kirekesztés: a társadalmi befogadás elősegítése a szegénységi küszöb alatt élők számának 20 millió fővel való csökkentése révén.

Európa Megállapodások - a közép- és kelet-európai országokkal megkötött társulási megállapodások. Megkülönböztető sajátosságuk a hagyományos társulási szerződésektől, hogy célként tartalmazzák a társulási viszonyt létesítő országok későbbi csatlakozását. Európa Megállapodást a következő országokkal kötöttek: Cseh-Szlovákia, Lengyelország, Magyarország (1991), Bulgária és Románia (1993), Észtország, Lettország, Litvánia, Szlovénia (1995).

Európa Parlament - az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése - az Európa Tanács legfelsőbb szerve. Nem az Európai Unió intézménye, nem keverendő össze az Európai Parlamenttel. Tagjai a tagországok nemzeti parlamentjeinek delegáltjai.

Európa Tanács - 1949-ben létrehozott, főként Európa-politikai, emberjogi kérdésekkel foglalkozó kormányközi szervezet. Székhelye Strasbourg. (Nem tévesztendő össze az Európai Tanáccsal, mely az EK egyik testülete.)

Európai Központi Bank, European Central Bank - a gazdasági és pénzügyi unió központi bankja.

Európai Központi Bankok Rendszere; European System of Central Banks - a gazdasági és pénzügyi unióban részt vevő tagországok jegybankjai és az Európai Központi Bank alkotta intézményrendszer.

Európai Számvevőszék; Court of Auditors - az EU ötödik ún. fő szerve, amely az EU szerveinek, elsősorban a Bizottságnak a gazdálkodását ellenőrzi. Székhelye Luxemburg.

Európai Tanács - az EU-tagországok kormányfőinek évente legalább kétszer ülésező testülete. (Franciaországot az államfő képviseli, s részt vesz munkájában a Bizottság elnöke és egyik tagja.) Az Európai Tanács nem rendelkezik formális jogosítványokkal, az integráció legfontosabb stratégiai kérdéseit mégis ez a testület dönti el.

Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank; European Bank for Reconstruction and Development, EBRD - 1990-ben 10 Mrd ECU tőkével alapított, londoni székhelyű bank, amelynek célja a kelet-közép-európai országok piactudatos átmenetének támogatása. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank hiteleket nyújt a kiépülő magánszférának, tőkét helyez ki, illetve infrastrukturális beruházásokat támogat. Nem EU-intézmény; a szervezet részesedése csupán 51%.

EUROSTAT - az EU statisztikai hivatala

Expanzív politika – monetáris politika esetén a pénzmennyiség, fiskális politika esetén a költségvetési kiadások növelését célzó intézkedések összessége.

Fel-, illetve leértékelés – a hazai pénznem értékének devizahatósági döntéssel történő növelése, illetve csökkentése.

Fel-, illetve leértékelődés – a hazai pénznem árfolyamának a piaci folyamatok eredményeként bekövetkező növekedése, illetve csökkenése.

Fiskális illúzió - Inflációs időszakban (az adókulcsok és adósávok változatlanlansága esetén) növekvő nominális bevételek keletkeznek, amelyek a döntéshozókban gyakran „optikai csalódást” okoznak

Fiskális politika (v. költségvetési politika) – az állami kiadások és bevételek (legnagyobb részben adók) alakítása révén történő gazdaságsszabályozás, amely közvetlenül az aggregált keresletre hat.

Fizetési mérleg - összefoglalja egy adott időszak nemzetközi kereskedelmi + tőkeközműveléssel kapcsolatos műveleteit könyvelési nyilvántartás formájában/ rezidensek és nem rezidensek közötti gazdasági tranzakciókat tartalmazza egy adott időszakban

Gazdasági és monetáris unió; Economic and Monetary Union, EMU - Az EMS továbbfejlesztett változata, tulajdonképpen a gazdasági és pénzügyi uniót jelöli. A gazdasági integráció legmagasabb fokozata. Azt a szintet jelöli, amelyen nemcsak az áruk, a szolgáltatások, a munkaerő és a tőke piacain nincsenek korlátozások, hanem az érintett országokban azonos gazdaság- és pénzügyi politika is érvényesül. A gazdasági és monetáris unió legfejlettebb

szintjén megszűnnek a nemzeti pénznemek, és a tagországok közös valutát használnak.

Gazdaságosság („Economy”) - A szükséges erőforrásokat a legkisebb költséggel szerezzük meg.

Globális fedezet elve - az összes bevételnek fedeznie kell az összes fizetési előirányzatot .

Hatékonyság („Effectiveness”) - Az egységnyi erőforrásra (inputra) eső kibocsátás szintjét jelenti.

Ikerdeficit – a központi költségvetés és a folyó fizetési mérleg ugyanabban az időszakban bekövetkező deficitje, illetve azonos irányú és mértékű pozíció romlása.

Illikviditás – ld. likviditás

Infláció – a pénz vásárlóerejének folyamatos csökkenése (vagy az árszínvonal folyamatos emelkedése). Ilyenkor a pénzmennyiség a gazdasági növekedés üteménél gyorsabban növekszik. Az infláció mérésének legelterjedtebb eszköze a fogyasztói árindex. A mért ütemtől függően szokás beszélni kúszó, vágató vagy hiperinflációról. Az infláció esetén nagyobbak a pénztartás költségei, tehát kisebb a pénzkereslet, nagyobbak az árváltoztatás költségei, nagyobb a relatív árak instabilitása, megváltoznak az adóterhek, megnehezül a jövőbe tekintő gazdasági kalkuláció, a jövedelem és a vagyon véletlenszerű újraelosztása megy végbe. A mérsékelt és stabil inflációnak hasznai, hogy lefelé rugalmatlan árak, vagy bérek esetén megkönnyíti a relatív árak és reálbérek kiigazodását.

Kereskedelmi Világszervezet; World Trade Organisation, WTO - 1995. január 1-től működő szervezet, a GATT uruguayi fordulóján hozták létre. Részei a GATT, a GATS (Általános Egyezmény a Szolgáltatások Kereskedelméről) és a TRIPs (Kereskedelmi Vonatkozású Szellemi Tulajdonjogok Egyezménye).

Kohéziós Alap; Cohesion Fund - a Maastrichti Szerződés által létrehozott támogatási alap. Célja a környezetvédelmi és a transzeurópai hálózatok kiépítését segítő beruházások támogatása. Csak azok a tagországok (Görögország, Írország, Portugália és Spanyolország) részesülhetnek a támogatásban, melyeknek vásárlóerő paritáson számított GNP-je (Nettó Nemzeti Össztermék) nem éri el az EU átlag 90%-át. A 2000 és 2006 közötti időtartamra 18 Mrd euróban határozták meg a forrásai nagyságát.

Kollektív javak – azok a jóságok, amelyek biztosítását az állam közpénzek felhasználásával magára vállalja. A legfontosabb típusa a közjavak, de ide tartozik minden, amelyre az állam pénzt költ.

Konjunktúra – a gazdasági élet fellendülésének, az üzleti lehetőségek bővülésének időszaka; a termelési ciklus javuló mutatókat produkáló szakasza. Ilyenkor nő a beruházás, a foglalkoztatás, a kibocsátás, a jövedelmek és esetleg az árszínvonal is. Ellentéte a dekonjunktúra, amikor mindennek az ellentéte történik, ill. történhet.

Konjunktúra-ciklus – a gazdasági fejlődés trendvonala körüli termelésingadozás. Szakaszai: fellendülés, csúcs (túlfűtöttség), lassulás,

(esetleg) visszaesés (recesszió) és mélypont. Kilengésének csillapítását célozza a konjunktúra-politika.

Konjunktúramutatók – a konjunktúra-ciklus állását jellemző statisztikai mutatószámok. Lehetnek a reálgazdasági jelenségekre vonatkozó indikátorok (ipari termelés, energia-felhasználás, készletek alakulása stb.), ár-adatok (termelői vagy fogyasztói árindexek), valamint a pénzügyi helyzet jelzőszámai (tőzsdeindex, háztartások pénzvagyona stb.). A konjunktúra-ciklushoz való viszonyuk alapján beszélhetünk megelőző (pl. rendelésállomány változása), együtt haladó (pl. ipari termelés volumene) és lemaradó (pl. bérek, foglalkoztatás) mutatókról. Minél korábban jelzi a mutató a konjunktúraciklus alakulását, annál hasznosabb a gazdaságpolitika számára.

Konvergencia – különböző nemzetgazdaságok mennyiségi vagy minőségi jellemzőinek egymáshoz való közeledése. Az 1960-as években a konvergencia elsősorban azt jelentette, hogy a szocialista és a kapitalista rendszerek elemei keverednek, s így a keleti és a nyugati rendszerek egymáshoz egyre inkább hasonlatossá válnak. Később használatossá vált a fogalom a feltörekvő gazdaságok dinamizmusának jellemzésére abban az értelemben, hogy azok jövedelmi színvonala közelít az OECD-országok átlagához. Újabban a konvergencia az Európai Unión belül a Gazdasági és Monetáris Unió kritériumaihoz való közelítést jelenti. Mivel a pénzügyi (fiskális és monetáris) konvergencia rövidtávon a növekedés ellen hathat, szokás megkülönböztetni attól a reálkonvergenciát, amely a jövedelmek és a foglalkoztatás színvonalának EU-átlaghoz való közelítését jelenti.

Konvergencia-kritériumok (convergence criteria) – azok a kritériumok, melyet az euró bevezetése előtt teljesíteni kell. A kritériumok a következők: 1. fenntartható államháztartási helyzet, azaz az adott ország nem állhat túlzott hiány eljárás (EDP) alatt, vagyis államadóssága nem haladhatja meg a GDP 60%-át, és költségvetési hiánya nem lépheti túl a GDP 3%-át; 2. az infláció maximum 1,5%-kal lehet magasabb a 3 legalacsonyabb inflációjú tagállam vizsgált időszakra vonatkozó mutatóiból számított számtani átlagnál; 3. a hosszú lejáratú kamatláb maximum 2%-kal lehet magasabb a 3 legalacsonyabb inflációjú tagállam vizsgált időszakra vonatkozó kamatláb-értékeiből számított számtani átlagnál; 4. a felvételét kérő tagállam a vizsgálatot megelőző legalább 2 évben komoly feszültségek nélkül az ERM II árfolyam-mechanizmus által előírt normál ingadozási sávon belül maradt.

Konvergencia-programok (convergence programmes) - a nem-euroövezeti tagállamok által készített középtávú kormányprogramok és előrejelzések a legfontosabb gazdasági mutatók alakulásáról.

Költségvetési deficit finanszírozása – az állami bevételeket meghaladó kiadások finanszírozása történhet kötvénykibocsátással, ekkor a pénzmennyiség nem változik, és pénzkibocsátással, mikor együtt jár a pénzmennyiség növekedésével. Utóbbi esetben az állam seigniorage bevételre, illetve infláció esetén inflációs adóra tesz szert.

Kötött devizagazdálkodás - egy szervezetet kizárólagos joggal felhatalmaznak az országban arra, hogy az ország rezidenseinek valutában és devizában felmerült tranzakcióit intézze

Közfeladatok – olyan állami feladatok, melyeket a társadalom többi szereplője nem, vagy hatékonytalanul tudna ellátni.

Közjószág – olyan jószág, amelynek fogyasztásában nincsen versengés, vagyis valaki fogyasztása nem csökkenti a többiek fogyasztási lehetőségeit, és amelynek fogyasztásából nem zárhatók ki egyes fogyasztók. A közjószág klasszikus példája a honvédelem.

Közös agrárpolitika; Common Agricultural Policy, CAP vagy KAP - a mezőgazdaság támogatási rendszerét 1967-re fokozatosan közösségi jogkörbe és finanszírozás alá helyezték. Lényege a támogatott export és az importvámokkal, lefőlözésekkel erősen védett közösségi agrárpiac. A rendszer túltermelésre ösztönözte a termelőket, ezért a nyolcvanas évek második felétől több reformon ment keresztül. A 2000-2006 közötti költségvetési időszakban is folyik egy CAP-reform.

Közpénz – a különböző szintű kormányzatok által állami kényszer (törvényi felhatalmazás) alapján a gazdasági szereplőktől elvont jövedelem, a gazdasági szereplők által a kollektív javak igénybevételéért fizetett használati díjak, a kizárólagos és részleges állami tulajdon (materiális és immateriális javak) hasznosításából, adományokból és közszektorhoz tartozó szereplők által felvett kölcsönökből származó pénz.

Külső gazdasági hatás (externália) - Amikor egy gazdasági szereplő tevékenységével olyan többletköltséget (negatív externália), illetve olyan többlethasználtságot (pozitív externália) okoz, amely piaci ellentételezése elmarad.

Maginfláció – olyan speciális inflációs mutató, mely megtisztítja a fogyasztói árindexet a monetáris politikától független inflációs tényezőktől (idényárak, gyógyszerárak, stb.)

Meritorikus javak - Pozitív megkülönböztetésű jószágok, melyek fogyasztása nem bízható teljes mértékben az egyéni preferenciákra.

Merkantilizmus – gazdaságpolitikai irányzat, amely a belső piacok védelmében a jólét és a gazdasági hatalom növelésének forrását látja. Eredetileg a XVIII. századi Franciaországban alakult ki, amikor Colbert irányításával ilyen politikát folytattak. Rokon fogalma a protekcionizmussal, bár a merkantilista kifejezett célja az is, hogy a külkereskedelemben többletet érjen el, így segítve a belső felhalmozást (eredetileg a nemesfém felhalmozását).

Miniszterek Tanácsa - az Európai Unió legmagasabb szintű jogszabályalkotó és döntéshozó szerve. Összetétele változó: az általános kérdéseket a külügyminiszterekből álló ún. Általános Ügyek Tanácsa tárgyalja, a speciális kérdésekben a (pl. mezőgazdasági, közlekedési) szakminiszterekből álló Tanács dönt. Kiemelkedő jelentőségű ügyekben a Tanács munkájában mind a külügyminiszterek, mind az érintett szakminiszterek részt vesznek. (Ezt nevezik jumbo Tanácsnak)

Monetáris politika – a központi bank pénzmennyiséget szabályozó tevékenysége. Feladata, hogy a gazdaságot a szükséges mennyiségű, értékálló pénzzel lássa el. Legfontosabb eszközei: a kamatpolitika, a

viszontleszámítolási politika, a kötelező jegybanki tartalékok előírása és a nyíltpiaci műveletek.

Monetarizmus – a közgazdasági elmélet és a gazdaságpolitika Milton Friedman nevéhez fűződő irányzata. Legfontosabb tézise, hogy a gazdasági ingadozások elsődleges oka a pénzkínálat változásában keresendő, ezért a szilárd pénzkínálat biztosítja a gazdaság egészének stabilitását. A gazdaságpolitika fő kérdésének az infláció leküzdését tekinti, és ebben főszerepet ad az aktív monetáris politikának. Az 1970-es évektől kezdve gyakorolt igazán nagy hatást a közgazdasági elméletre és gyakorlatra. Friedman szerint az infláció „monetáris jelenség”, vagyis az infláció elleni fellépés nem gyakorolhat negatív hatást a reálgazdaságra (a növekedésre, ill. foglalkoztatásra). A munkanélküliségnek van egy „természetes rátája”, amelynél alacsonyabb szintet az államnak nem érdemes megcéloznia, mert annak mellékhatásai csak rosszabbak lehetnek.

Működő tőke – olyan nemzetközi tőkemozgás, melynek célja valamilyen gazdasági társaság feletti irányítás megszerzése

Neoliberalizmus – gazdaságpolitikai irányzat, amely az 1970-es évektől kezdve a második világháború után kialakult állami szerepvállalás visszaszorítását hirdette. A neoliberalizmus különböző irányzatai (monetarizmus, kínálati gazdaságtan stb.) az államban elsősorban elnyomó, pazarló, bürokratikus szervezetet látnak, amely korlátja a szabadságnak és a hatékonyságnak. A vegyes gazdasággal, ill. a jóléti állammal szemben előnyben részesítik – esetenként idealizálják is – a kapitalizmus korábbi formáit, azok egyfajta reneszánszát igyekeznek előmozdítani.

OECD; Organisation for Economic Cooperation and Development, Gazdasági Együtműködés és Fejlesztés Szervezete - 1961-től működő nemzetközi szervezet, az 1948-ban megalapított OEEC (Organisation for European Economic Cooperation, Európai Gazdasági Együtműködés Szervezete) utódja. A fejlett országok gazdaságpolitikai fóruma. 1996-tól Magyarország is tagja.

Pénzügyi válság – pénzügyi instabilitás szélsőséges formája. Lehet valutaválság, bankválság, vagy ikerválság. Ez utóbbi a valutaválság és bankválság együttes, vagy egymást követő bekövetkezése.

Phillips-görbe – az inflációs ráta és a munkanélküliségi ráta összetartozó értékeit megjelenítő görbe. Az adott inflációs várakozásokat feltételező rövid távú Phillips-görbe szerint magasabb inflációhoz kisebb munkanélküliségi ráta tartozik, míg az inflációs várakozásokat alkalmazkodását feltételező hosszú távú Phillips-görbe függőleges, vagyis az inflációs rátától függetlenül hosszú távon a munkanélküliség a természetes rátáján van.

Politikai ciklusok – a három, négy vagy ötévente ismétlődő parlamenti vagy elnökválasztások által okozott kilengések a makrogazdasági folyamatokban. Kialakulásuk fő oka, hogy a választási években a kormányok – az állampolgárok bizalmának és szavazatainak elnyerése érdekében – hajlamosak expanzívabb gazdaságpolitikát folytatni és bővíteni a jóléti kiadásokat, akár az egyensúly veszélyeztetésével, a hiányok növelésével is. Következésképpen a választások utáni időszakokban nagyobb

valószínűséggel következik be valamiféle makrogazdasági kiigazítás (megszorító intézkedések az egyensúly javítása érdekében, valutaleértékelés, elbocsátások a kormányzati szektorban stb.).

Potyautas-probléma – a közjavak előállítása kapcsán felmerülő probléma. Mivel senki sem zárható ki a közjavak fogyasztásából és egyesek fogyasztása nem csökkenti mások fogyasztási lehetőségeit, ezért az egyes fogyasztók lehetőség szerint kivonják magukat a közjóság költségeinek viselése alól, míg a közjóság hasznát élvezik. A probléma megoldása az adóztatás.

Racionális várakozás – egy változó jövőbeli értékére minden rendelkezésre álló információ alapján kialakított várakozás. A feltételezés szerint az emberek előrejelzéseikhez optimálisan használják fel a rendelkezésükre álló információkat (beleértve a jelenlegi és a jövőben várt gazdaságpolitikára vonatkozókat is).

Racsni hatás - A háborúk és más különleges helyzetek során az adófizetőkkel könnyebb elfogadtatni a kiadások növelését, az események elmúltával a kiadások nem állnak vissza ez eredeti szintre.

Redisztribúciós funkció - a nemkívánatos piaci jövedelmek és vagyoni aránytalanságok korrigálása

Regionális politika - az EU egyik legfontosabb közös politikája, amely a régiók közötti különbségek mérséklését célozza. A regionális politika fontos eszközei a Strukturális Alapok.

Rejtett gazdaság – az adófizetés elkerülése vagy illegális tevékenység folytatása végett eltitkolt gazdasági ügyletek. Szinonimái: árnyékgazdaság, szürkegazdaság, feketegazdaság (ez utóbbit többnyire nem az egyébként legálisan is űzött, de eltitkolt tevékenységekre használjuk, hanem inkább a kifejezetten tiltott tevékenységek üzletszerű folytatására). A rejtett gazdaság tipikus formája a számlaadási kötelezettség elmulasztása vagy a szerződés nélküli („fekete”) munkavállalás pl. az építőiparban, gyermekgondozásban, vendéglátóiparban vagy más szolgáltatásokban.

Rezidens – olyan gazdasági szereplő, amelyet hosszú távú érdekei az adott nemzetgazdasághoz kötnek. Nem azonos a belföldi fogalmával, annál rendszerint szélesebb. A nem rezidens ennek az ellenkezője, de ez sem a külföldi szereplő szinonimája.

Seigniorage – az állam pénzkibocsátásból származó bevétele. Ha a költségvetési deficitet (vagy annak egy részét) pénzkibocsátással fedezik, akkor az állam a kibocsátott pénz ellenértékéért termékeket és szolgáltatásokat vásárol. Ha a pénzmennyiség növekedése inflációt is okoz, akkor a seigniorage bevételt inflációs adónak is nevezik.

Sokk – külsődleges, többnyire egyszeri hatás a gazdasági folyamatokra. Megkülönböztetünk pozitív (pl. hirtelen cserearány-javulás) és negatív (pl. természeti katasztrófa), illetve más szempontból monetáris (pl. ár- vagy bérrobbanás) és reáljellegű (pl. bányászsztrájk) sokkot. A sokk az aggregált keresleti vagy az aggregált kínálati görbe megváltozását (eltolódását vagy meredekségének változását) okozza.

Specifikáció elve - minden előirányzatnak egy speciális célhoz kötöttnek kell lennie.

Stabilitási és Növekedési Paktum – (Stability and Growth Pact) – az Európai Tanács 1997 júliusi amszterdami ülésén született megállapodás, mely szerint a konvergencia kritériumok megtartása az euró bevezetése után is kötelező. A paktumot be nem tartó tagállam pénzügyi szankciókkal is sújtható.

Stabilizáció – az egyensúlyteremtés gazdaságpolitikája. Mint ahogy az egyensúly is többféle jelentéssel bír, a stabilizáción is sokan különböző dolgokat értenek. Eredetileg a valutaárfolyamok és az árszínvonal stabilizálását, az értékálló pénz megteremtését értették rajta. Később – a keynes-i gondolkodás hatására – inkább a reálgazdaság ingadozásainak csillapítását, a ciklusok kiszűrését jelentette. Mai szóhasználatban leginkább a költségvetés vagy a folyó fizetési mérleg (vagy mindkettő) hiányának megszüntetését, kezelhető mértékűre való csökkentését jelenti.

Stabilizációs funkció - kiegyensúlyozott és fenntartható gazdasági növekedés elősegítése, a teljes foglalkoztatottságot közelítő szint biztosítása.

Stagfláció – az infláció és a munkanélküliség egyidejű növekedésének időszaka. Először az Egyesült Államokban figyelték meg 1970-ben. Korábban a közgazdászok feltételezték, hogy az infláció és a munkanélküliség közül – az ún. Phillips-görbével szemléltetett törvényszerűségnek megfelelően – egy időben csak az egyik nőhet, illetve hogy a két probléma közül a súlyosabbik a másik enyhe növelésével orvosolható. A stagfláció kialakulása megnehezítette a gazdaságpolitikások dolgát és új megoldások keresésére ösztönözte őket.

Strukturális Alapok - az Európai Szociális alap, az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garanciaalap orientációs "szekciója", a Regionális Fejlesztési Alap, a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszköz közös elnevezése. A Kohéziós Alapot nem sorolják ide.

Szabályozási deficit - pontatlanul felmért jövedelemszabályozási mérték miatt – finanszírozása értékpapírkibocsátással történik

Szabályozó funkció - viselkedési szabályok megalkotása, azok betartásának ellenőrzése, valamint a feladatai ellátásához szükséges mértékben kényszer alkalmazása az állampolgáraival szemben

Szubszidiaritás elve (principle of subsidiarity) - azt mondja ki, hogy a különböző döntéseket mindig a lehető legalacsonyabb szinten, az érintettekhez a lehető legközelebb kell meghozni, és csak akkor kell magasabb szinten foglalkozni egy problémával, ha az alacsonyabb szinten nem oldható meg kellő hatékonysággal.

Társadalombiztosítás – az államháztartás egyik alrendszere, amely különböző szervezeti megoldásokban az egészségügyi szolgáltatások, a munkanélküli ellátás és az öregségi nyugellátás finanszírozását látja el. Működése részben a magánbiztosítás, részben pedig a költségvetési gazdálkodás szabályain alapul. A társadalombiztosítás által kifizetett

jövedelmek a járadékok; ezek – valamint az egészségügyi szolgáltatások – fedezete döntően a befizetett járulékokból származik.

Társfinanszírozás elve - a legtöbb közösségi támogatási forma feltételezi bizonyos önrész hozzáadását a támogatásban részesülő szervezet vagy intézmény, illetve tagország részéről

Technikai deficit - bevételek időszakosan folynak be, kiadások folyamatosan merülnek fel – rövid lejáratú hitelfelvétellel finanszírozzák.

Transzfer – olyan kormányzati kifizetés, amely nem termelési tényezők, javak, vagy szolgáltatások vásárlását szolgálja, hanem más jövedelemtulajdonos közvetlenül kapja.

Transzmisszió – a pénzügyi rendszernek a reálszférára gyakorolt hatása. A monetáris transzmisszió az a hatás láncolat, amely a jegybanki kamatok megváltozásával a pénzügyi piacokon elérhető hozamokon és árfolyamokon keresztül hatást gyakorolnak az alapvető makrogazdasági folyamatokra és végső soron az inflációra.

Valóságos deficit - a vállalt feladat elől nem lehet kitérni, de a gazdaság teljesítőképessége nem visel el nagyobb elvonást – állami vagyon eladásával, külföldi támogatásból finanszírozzák

Wagner törvény - az ipari országokban a gazdaság fejlődését a közkiadások GDP-hez viszonyított emelkedő aránya kíséri

Werner-terv - az európai gazdasági és pénzügyi unió első terve. Az 1970-ben elfogadott terv az EK-tagországok valutáinak konvertibilitásán, a tőkeáramlás szabaddá tételén, valamint az árfolyamok ingadozásának fokozatos megszüntetésén nyugodott volna. Az 1970-es évek első felének világgazdasági fejleményei teljesen lehetetlenné tették megvalósítását. Mégis nagyon fontos eleme az integráció fejlesztésének, mert csaknem húsz évvel később ennek az "átdolgozott" változata lett a gazdasági és monetáris unió alapja.